

ALEN PUČAR

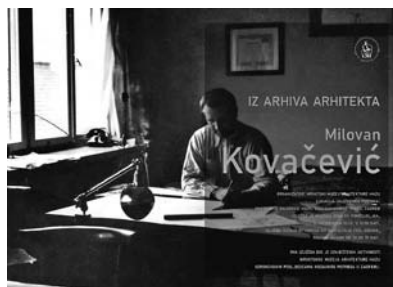
IZ ARHIVA ARHITEKTA – MILOVAN KOVAČEVIĆ

IZLOŽBA IZ FUNDUSA HRVATSKOG MUZEJA ARHITEKTURE HAZU

EXHIBITION: FROM THE ARCHIVE OF THE ARCHITECT MILOVAN KOVAČEVIĆ

FROM THE HOLDINGS OF THE CROATIAN MUSEUM OF ARCHITECTURE OF THE CROATIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS

The exhibition entitled *From the Archive of the Architect Milovan Kovačević* is dedicated to the Personal archive of this Croatian architect from the period between the two world wars. This collection was donated by the architect's family. It contains a series of his competition projects and a collection of his personal belongings from the period between 1928 and 1945. The exhibition layout is conceived as a time machine through Kovačević's life. It allows us to get to know the author on a more personal level through his collection of letters, photographs and personal belongings. Moreover, the exhibition presents his competition projects that effectively complement collective memory of his architectural work. They offer a vision of architecture that might have existed in an alternative version of history. His drawings show what hand-made architectural drawings used to be like and draw our attention to this neglected discipline nowadays.

Hrvatski muzej arhitekture HAZU
[izmješteni postav: Knjižnica HAZU, Strossmayerov trg 14,
Zagreb]
2. 11. 2020. – 8. 1. 2021.

Autorica izložbe i likovnog postava: Andriana Pozojević

Stručna suradnja: Borka Bobovec, Iva Ceraj,
Ana-Marija Zubović

Tehnička podrška: Žarko Zadravec

Dizajn deplijana: Nina Ivanović

Autorica video-zapisa izložbe: Iva Ceraj

Izložba *Iz arhiva arhitekta. Milovan Kovačević*, u organizaciji Hrvatskog muzeja arhitekture HAZU, postavljena je 2. studenoga 2020. i može se posjetiti do 8. siječnja 2021. Prezentiran je odabrani sadržaj iz njegova Osobnoga arhivskog fonda koji je nastao u razdoblju od 1928. do 1945. godine. Milovan Kovačević rođen je 1905. u Koprivnici. Studirao je arhitekturu u Pragu i diplomirao u Zagrebu, gdje je bio asistent E. Šena. Umro je 1946. godine, navršivši četrdeset i prvu godinu života, no njegovo stvaralaštvo značajan je doprinos razvoju hrvatske moderne arhitekture.

Postav sadrži izbor iz zbirke natječajnih radova i čitav niz osobnih predmeta dobivenih donacijom obitelji arhitekta. Nakon višegodišnje katalogizacije ostavštine ovaj dosad nepravedno zanemareni arhitekt dolazi u fokus pozornosti struke i šire kulturne javnosti. O Kovačevićevu karakteru još 1958. piše časopis „Čovjek i prostor“: „I kao arhitekt i kao ličnost Milovan Kovačević je bio čovjek kakvih nema mnogo. Kao arhitekt jedan od najplodnijih i najsposobnijih iz svoje generacije, kao čovjek – nepokolebljiv idealista u vrijeme, koje idealima nije pogodovalo i u ono teško doba, kada su plaćani životom.“ Ovom izložbom Kovačevića se portretira na profesionalnoj i osobnoj razini, a struktura postava decentno je ocrtana intimnom dimenzijom. Proučavajući elegantna crvena naljepera, velike smeđe trokute i krivuljare, rukom ispisivana osobna pisma i studentski indeks – posjetitelj se približava osobnosti arhitek-

ta, ali i duhu međuratnoga vremena kada nastaje većina njegovih djela. Fotografije s godišnjeg odmora na obali, iz setnje Donjim gradom ili s obiteljskih druženja, mali dnevnik, niz osobnih pisama – nekih uredno napisanih, drugih *nasvrjanih* u teškom trenutku – kreiraju svojevrstan vremeplov kroz Kovačevićev burni život. Od fakultetskih dana, preko rada kod Ignjata Fischera i njegova profesora i mentora Ede Šena, pa sve do sudjelovanja u NOB-u i bijega ispod ustaskih vješala u Dubravi – svako je razdoblje popraćeno ne samo projektima već i osobnim predmetima i zapisanim razmišljanjima. Arhitektova humoristični duh prikazan je nizom karikatura Kovačevićevih kolega koje riše tijekom boravka u bolnici.

Natječajni radovi i izvedbena tehnička dokumentacija čine drugu, jednakovrijednu cjelinu izložbe. Odabrani su natječajni projekti, između ostalih, za Dom hrvatskoga planinarskog društva na Medvednici, Sokolski dom u Gospiću i Sarajevu, Željezničarsku bolnicu na Jordanovcu u Zagrebu i tipsku Narodnu školu u Gorskom kotaru. U odnosu na njegove malobrojne realizacije, zanimljivost zbirke neizvedenih projekata proizlazi iz mogućnosti iščitavanja svojevrstne *alternativne povijesti* Kovačevićeva stvaralaštva. Cijeli niz velikoformatnih perspektivnih prikaza, tlocrta i presjeka, crtanih gotovo mehaničkom preciznošću, posjetitelja podsjeća na ljepotu ove, danas zapostavljene tehnike ručne izrade arhitektonskog nacrtu. Zajedno s izloženim

onodobnim crtaćim priborom, oni čine nedjeljivu cjelinu te ilustriraju vezu ruke i uma u procesu kreiranja arhitekture. Izložba tako postaje *hommage* crtanju bez posredstva računala – tehničar i danas njegovanoj na zagrebačkoj školi arhitekture, koja djeluje upravo u njegovoj zgradi nekadašnjega Tehničkog fakulteta. Arhitektura fakulteta, prikazana je putem fotografija, kao i nekoliko izvedenih obiteljskih kuća te stambenih zgrada u Zagrebu, a originalni nacrti mogu se proučiti na popratnoj diaprojkciji. Odlično je da se Kovačevićev opus aktualizira, pogotovo uzevši u obzir kontekst nedavno obilježene stote godišnjice osnivanja studija arhitekture u Zagrebu i obnavljanja zapadnog dijela kompleksa nekadašnjega Tehničkog fakulteta, koje je upravo u tijeku.

Izložba se održava u zgradi Knjižnice HAZU na Strossmayerov trg u sklopu izmještenih aktivnosti Akademijina Hrvatskoga muzeja arhitekture. Na sreću, ideja je *preživjela* i potres i pandemiju te su organizatori usprkos nepovoljnim okolnostima uspjeli osvijetliti lik i djelo Milovana Kovačevića. Treba nastojati da njegova realizirana baština u Zagrebu i šire također preživi i današnje turbulentno doba. Pohvalan je i inovativan odgovor na pandemijske (ne)prilike digitalizacija izložbe i njena prezentacija *online*, u videoformatu. Postav će zbog toga zasigurno biti zapažen od većeg broja posjetitelja, no svakako je preporučljivo istražiti slikovite osobne predmete i autorske nacрте u formatu *uzivo*.